

İSLÂM'DA TEVHİD VE SALİH AMELLER

Bismillahirrahmanirrahim.

Aziz ve muhterem kardeşlerim, Allah Teâlâ hazretlerinin selamı, rahmeti, bereketi cümlenizin üzerine olsun.

Peygamberimiz, Efendimiz, başımızın tacı, rehberimiz Muhammed-i Mustafa sallallahu aleyhi ve sellem hazretlerinin mübarek hadîs-i şerîflerinden bir demet size okuyup izah etmeye çalışacağım. Râmûzü'l-ehâdîs isimli hadîs kitabından.

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına ve izahına başlamadan önce evvelen ve hasseten Peygamber Efendimiz'in ruh-i pâki için, sonra cümle âl'inin, ashâbının, etbâının, ahlâbının ruhları için, sair enbiyâ ve mürselin ve cümle evliyâullahın ruhları için, hasseten Ümmet-i Muhammed'in mürşid ve mürebbileri olan sâdât-ı meşâyih-i turuk-u aliyyemizin, evliyâullah'ın, ricalül gayb'ın ruhları için, okuduğumuz eseri te'lif eylemiş olan Gümüşhaneli Ahmed Ziyâeddîn Efendi hocamızın, kendisinden feyiz aldığımız hocalarımızın Muhammed-i Zahid-i Bursevî hocamızın ruhu için, bu kitabın içindeki bilgilerin bize kadar gelmesine emek sarf etmiş olan bütün ravilerin, âlimlerin ruhları için ve şu

içinde ibadet edip hadîs müzakeresini yapabildiğimiz mescidi yaptırmış olanların, yapılmasına yardım etmiş olanların, şu hale gelmesine gayret sarf edenlerin, para verenlerin cümle geçmişlerinin ruhları için, uzaktan yakından bu hadîsleri dinlemeye gelen kardeşlerimizin geçmişlerinin ruhları için, hayatta olan biz müslümanların da mevlamızın rızasına uygun Peygamber Efendimiz'in sünnetine muvafık yaşayıp Peygamber Efendimiz'in yolunda yürüyüp ahirette O'na komşu olup cemali ilahiyi görebilmemize vesile olması için bir Fâtiha, üç İhlâs-ı şerîf okuyalım buyurun.

a. İlk ve Son Söz: Lâ ilâhe illallâh

Abdullah İbn Abbas *radiyallahu anh*'ten rivayet edildiğine göre, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyurmuş ki:

افْتَحُوا عَلَى صِبْيَانِكُمْ أَوَّلَ كَلِمَةٍ: بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَلَقِّنُوهُمْ عِنْدَ الْمَوْتِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِنَّهُ مَنْ كَانَ
أَوَّلَ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَآخِرَ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
ثُمَّ عَاشَ أَلْفَ سَنَةٍ مَا سُئِلَ عَنْ ذَنْبٍ وَاحِدٍ

*İftechû alâ sibyaniküm evvele kelimetin:
Bi-lâ ilâhe illallâh.*

Evlatlarınıza, çocuklarınıza ilk kelimeyi *Lâ ilâhe illallâh* ile açın. İlk konuşmayı, ilk sözü öyle açın.

Ve lekkinûhüm inde'l-mevti. Yaşayıp da vadesi yetmiş, ölme durumuna gelmiş insanlara da ölüm anında *Lâ ilâhe illallâh* kelime-i tevhidini telkin eyleyin.

Çünkü;

Fe innehû men kâne evvele kelâmihi lâ ilâhe illellâhü, ve âhira kelâmihi lâ ilâhe illellâhü. Her kimin ki ilk sözü ve son sözü *Lâ ilâhe illallâh* olur.

Sümme âşe elfe senetin. Sonra bin sene yaşasa *mâ süile an zenbin vâhidin.* Bir tek gûnahtan sorguya tabi tutulmaz. Allahu Teâlâ Hazretleri ona rahmetiyle muamele eder.

Demek ki ilk önce evlatlarımıza Kelime-i tevhidi öğreteceğiz. *Lâ ilâhe illallâh* demesini öğreteceğiz. *Lâ ilâhe illallâh* cennetin anahtarıdır. Cennetin anahtarı, cennetin kapısı *Lâ ilâhe illallâh* ile açılır. Cennetin anahtarıdır. Kim *Lâ ilâhe illallâh* derse cennete dahil olur. Peygamber Efendimiz yanındaki sahabiden bir zata, müjdele ki, kim *Lâ ilâhe illallâh* derse

cennete girecek diye tembih eyledi. O da dışarı çıktı tembih etmek üzere. Böyle bir şeyleri vardır. Sonra Hazreti Ömer'le karşılaştı. Hazreti Ömer'e dedi ki Yâ Ömer! Peygamber Efendimiz bana bir emir buyurdu.

Kim *Lâ ilâhe illallâh* derse cennete girecektir. Deyince Hz. Ömer ona çok sert muamele etmiş. Bir vurmuş, düşürmüş sırt üstü yere. O da üzgün ve kızgın Peygamber Efendimiz'e döndü geldi. Yâ Resûlallah! Sen bana buyurmadın mı böyle?

Ben buyurdum. Hz. Ömer'e ben bu buyurduğunu söyleyince bana vurdu. Hz. Ömer de zaten arkasından gelmiş.

Diyor ki: Yâ Ömer! Niçin böyle yaptım?

Yâ Resûlallah halk bunu duyarsa güvenir. *Lâ ilâhe illallâh* dedim diye cennete gireceğim diye güvenir. O zaman salih ameller işlemezler diye itiraz eyledi böyle. *Lâ ilâhe illallâh* demek insanı cennete sokacak hasılı. Hadîs-i şerîflerde bu böyle. Onun için çocuklarımıza ilk söz olarak *Lâ ilâhe illallâh* öğreteceğiz. Allah var, şerîki, nazîri, ortağı yok. Tektir, birdir, ondan gayrı mâbud yoktur diye öğreteceğiz. Sonra vefat etmek üzere olan insanın baş ucunda da hafif hafif, hafif hafif, *Lâ ilâhe*

illallâh, Lâ ilâhe illallâh zorlamadan, sen de de diye tazyik etmeden *Lâ ilâhe illallah*'ı söyleyeceğiz. Çünkü her işin sonu önemlidir. Başında bir insan, şimdi bu zamanın insanlarını da hep biliyorsunuz. Biraz sıkıştırdın mı, sen galip geldin mi, söylediğin sözlerde haklı oldun mu, yumuşuyor.

Diyor ki, zaten ben de küçükken Amme cüz'ünü okumuştum. Zaten benim dedem de müftüydü. Zaten annemin babası çok büyük insanlardan, meşayih-i kirâmdan filan. E mübarek işte onlara layık olsana, sen madem öyle mübarek bir asil aileden gelmişsin, o zaman başlıyor saymaya şeceresinde. Ama yani Peygamber Efendimiz yanındaki akrabasına bir bir seslendi her birisine. Ey filanca ben sana bir fayda sağlayamam, Allah'a güzel ibadet et. Ey filanca Allah'a güzel ibadet et. Ey Fatıma Bint Muhammed dedi. Ey Muhammed'in kızı Fatıma. Benden ne mal istersen ne istersen vereyim. Ama ben sana ahiret için bir fayda sağlayamam. Aman ibadetine taatine dikkat et dedi. Babaların, dedelerin, anaların asilliği evlat o yolda yürümezse olmaz. Fayda sağlamaz. Yürürse şefaati var. Şefaati var. Yürümezse olmaz. Onun için işte öyle başlangıçta öyle

başlamak mühim de sonunu da öyle getirmek çok daha önemli.

Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şerîfinde buyurmuştur ki işlerin itibarı sonunadır.

En sonu nasıl olacak?

Şimdi insan çalıştı, çabaladı, bir şeyler yapmış göründü filan, en sonunda efendim küfür halinde ölüverdi.

Olur mu?

Eskilerin bir faydası olur mu kendisine?

Hiçbir faydası olmaz. Kâfir olarak öldü, imansız gitti, hiç faydası yok. E bir insan kâfir olarak yaşadı yaşadı, sonra bir pişman oldu, gözyaşı döktü, parmağını kaldırdı, kelime-i şehâdet getirdi, hak yola girdi, müslüman oldu. Hemen de ölüverdi, çok bir şeyler yapamadı.

Cennete girer mi?

Girer. Çok bir şey yapmadı, olsun. Müslüman oluşu eski günahların hepsini siliyor. İslâm, *mâ kâne kablehû*, daha önce olan şeyleri hedmeder, yıkar gider, temizler. Müslüman oldu mu bir insan kurtulur. Peygamber Efendimiz'e birisi geldi, sarhoş, ayyaş, ömrünü öyle geçirmiş. Yâ Resûlallah, ben müslüman olsam, şu harbe katılsam, şu anda harb ediyorsunuz.

Ölsem cennete girer miyim?

Girersin dedi. O halde şahit ol ki Allah'tan başka ilah yoktur, sen de onun elçisisin Yâ Resûlallah dedi. Kelime-i şehâdet getirdi, kılıcını eline aldı, besmeleyi çekti, müşriklerle harbe girdi, şehit oldu. Daha bir namaz bile kılmamış. Vakit olmadı ki harp var. Müslümanlar sıkışık. Vakit olmadı ama cennetlik oldu. Peygamber Efendimiz öyle buyurdu çünkü. Onun için işin sonu önemli. Sonunu da *Lâ ilâhe illallâh* ile bitirmeye çalışmamız lazım. Ölülerimize, ölmek üzere olan kimselere ki halet-i nezih derler, ruh çekiliyor oradan. Veyahut ihtizar hali derler. İhtizar halinde böyle *Lâ ilâhe illallâh* diye Allah'ın varlığını, birliğini telkin edeceğiz.

Söyledi mi?

En sonunda söyledi mi? Başka söz karıştırmamak lazım. Artık o söz üzere ruhunu teslim ediversin de öyle göçsün güzel bir halde diye. Bin sene yaşasa Allah onun o arada yaptığı günahlardan ona sorgu sual eylemez buyurmuş Peygamber Efendimiz bu hadîs-i şerîfte müjde var. Tabi son anda insanın çok başı sıkışık olur. Ölüm hali, bizim burada şimdi böyle caminin içine bağdaş kurmuş oturmuşuz,

vaaz dinliyoruz. Bu şekilde olmaz. Peygamber Efendimiz hadîs-i şerîfinde buyuruyor ki, mel-ekül mevtin ölüm işlemini yapması, bin kılıç darbesi yemekten daha şiddetlidir. Bin kılıç darbesiyle çat, çut, sağından, solundan vurulsa insan ne olur?

Daha şiddetlidir. Meğer ki Allah kolaylaştıra, dilediği kullara kolaylaştırır.

b. Ümmetin En Zararlı Fırkası

اِفْتَرَقْتُ بَنُو إِسْرَائِيلَ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً
وَتَزِيدُ أُمَّتِي عَلَيْهَا فِرْقَةً لَيْسَ فِيهَا فِرْقَةٌ أَضَرَّ عَلَى
أُمَّتِي مِنْ قَوْمٍ يَقِيسُونَ الدِّينَ بِرَأْيِهِمْ فَيُحِلُّونَ مَا
حَرَّمَ اللَّهُ وَيُحَرِّمُونَ مَا أَحَلَّ اللَّهُ

“İfterakat benû isrâîle alâ ihdâ ve seb’îne
firkaten ve tezîdü ümmetî aleyhâ firkaten.
Leyse fîhâ firkatün edarra alâ ümmetî min ka-
vmin yekîsûne’d-dîne bi ra’yihim fe yühillûne
mâ harrama llâhü ve yüharrimûne mâ ehall-
allâhü.”

Avf İbn Mâlik radiyallahu anh'ten Taberânî
ve Hâtib-i Bağdadi eserlerini de nakletmişler.
Buyurmuş ki Peygamber Efendimiz; Ben-i İsrail
71 fırkaya ayrıldı. Bölük bölük oldu dini

bakımdan çeşitli fikirler çıktı aralarında, çeşitli mezhepler türedi. Fırka fırka oldular, grup grup oldular. 71 fırka oldular.

Ve tezîdü ümmetî aleyhâ firkaten. Benim ümmetim onlardan bir fırka daha fazla olacak. Yani benim ümmetim de ihtilafa düşecek. Benim ümmetimin içinden de gruplar, fırkalar türüyecek. Zararlı, yanlış yollar. 72 bölük olacak ümmet. Yani Peygamber Efendimiz hep böyle güzel şeyler, güzel olunca güzel şeyler söyledi. İleride olacak kusurları da söyledi. Bu ümmet bir zaman gelecek bozulacak diye de söyledi. Fesada uğrayacak diye de söyledi. Bu ahir zamanda olacakları da söyledi. İşte yetmiş iki fırkaya ayrılacak. Bunlardan bir tanesi fırka-i nâci olacak. Yani doğru yolda giden Allah'ın rızasına muvafık hareket eder. 72'de bir tane, yani 1000 kişide 15 kişi filan. Yani 1000'de, 1000'de 15 filan eder. Aşağı yukarı. 14 eder belki. Yani ekseriyet sapıtıp yanlış yollara kalkıp gidecek. Hepsi zararlı, hepsi zarar edecekler. Hepsi yanlış yollarda gittikleri için cezayı çekecekler.

Leyse fîhâ firkatün edarra alâ ümmetî min kavmin yekîsûne'd-dîne bi ra'yihim. Bunların içinde benim ümmetime dini kendi

akıllarına, reylerine göre kıyas eden fırkadan daha zararlısı gelmeyecek. Bu 72 fırkanın bir tanesi fırka-i nâciye, ötekiler zararlı. Zararlıların içinde en zararlısı hangisi?

Dini kendi aklıyla, reyyle, fikriyle kıyas eden, ölçen kimse. İlim öğrenmemiş, hadîs bilmiyor, ayet-i kerime bilmiyor, dinin gerçeklerinden, hadîs-i şerîflerden, ahkâm-ı şer'iyyeden haberi yok, aklına mantığına uyuyor. Olsa olsa bu böyledir, olsa olsa şu şöyledir diye kendi reyyle dini kıyas ediyor.

Fe yühillûne mâ harramallâhü ve yuharrimûne mâ ehallallâhü. Allah'ın haram kıldıklarını helalleştiriyor. Canım onun mahzuru yoktur. Helalleştiriyor ve helal kıldıklarını da haramlaştırıyor. Yok öyle yapma. Olmaz öyle şey. Bu devir o devir değil diye Allah'ın helal kıldığını yasaklaştırıyor. Haram kıldığını da helalleştiriyor. Yapın diyor. İşte bu en zararlı bu olacak.

Neden en zararlı?

Şu sebepten. Bir insan günah işlese ama günahının günah olduğunu bilse, tevbe etse günahı affolur. Ama Allah'ın bir hükmünü reddetse, hükmünü kabul etmese kâfir olur. Kâfir oldu mu da cehenneme gider.

Onun için insanları bu gibi böyle kendi reyleriyle, akıllarıyla oraya buraya yöneltmeye çalışan kimseler kâfir olmasına yol açıyor milletin.

Dün akşam mübarek bir hacı amcayla beraber sohbettedik. Güzel şeyler anlattı. Eski Osmanlı Efendisi, beli iki kat olmuş, 91 yaşında, bembeyaz sakallı, çok güzel şeyler anlattı. Dedi, işte diliyorum ki Allah'tan bunca yıl beni yaşattı. İnşallah iman-ı kâmil ile göçsem de Allah-u Teâlâ Hazretleri beni ak develeriyle tabutumu alsa götürse dedi. Bu ak develer nedir diye de izah etti. Ak develerin ne olduğunu da izah etti. Şeyde uzun hikayesi, uzun anlatmayacağım da ben, Cennetül Bâki de bir ârif kimse görmüş ki geceliğin ibadet etmiş gece yarısına kadar tesbih çekmiş, Medine-i Münevvere'nin kabristanında. Tabi orada Fatımatüz Zehra Hazretleri yatıyor, Hazreti Osman yatıyor, sahabeden ne mübarek insanlar var orada. Allah'ın veli kulları var. Gece yarısından sonra bakmış beyaz develer geliyor. Üzerlerine her birisinin üçer tane tabut yüklenmiş. Bakıyor, rüyada değil. Şöyle haline bakıyor, rüyada değil. Olanları görüyor, hiç konuşmuyorlar deveciler. Tabutları indirmişler,

içindeki ölüleri çıkartmışlar, oraya yerleştirmişler. Oraya gömülmüşlerden bazılarını çıkartıp, tabuta koyup almışlar, götürmüşler. Ertesi gün, işte oralı şahıs demiş ki gördün mü dün? Orada sana ibadet et, olanları gözle demiştim, gördün mü?

Gördüm demiş. İşte demiş, buraya layık olanları, Medine'ye layık olanları, nerede ölürse olsun, dünyanın neresinde ölürse ölsün, böyle getirirler, buraya gömerler onlar. Buraya layık olmayıp da Medine'de ölenleri de alırlar, buradan def ederler. Medine demirci körüğü gibidir. İyiyi bırakır, kötüyü bırakır, çıkartır, atar diye Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîfi de var. Şimdi öyle ak develer falan deyince arkasından bir hikaye daha anlattı. Hikaye ama tabi şimdi biz istersek inanırız, istemezsek inanmayız. Yani görmüş olan kimse, kendisi gayet iyi inanır da, biz istersek inanırız, istemezsek inanmayız. Çünkü bize hüccet olmaz fakat ibretli. Birisi esir olmuş İngilizlere. İngilizlerin asillerinden bir tanesinin kızı da herhalde komutanın kızı olsa gerek. O da esirlerin arasında dolaşmış dolaşmış şöyle dikkatli dikkatli hepsine bakmış. Bir tanesine senin adın ne, soyadın ne, bilmem ne diye sormuş.

Gitmiş. Biraz sonra şey geliyor. İngiliz askeri, şu isimli şahıs çıksın. Gel buraya. Alıyor, götürüyor. O İngiliz komutanının kızı karşısına almış onu bir odada. demiş ki, ben gizli müslümanım. Ben gizli müslümanım ama ne çare ki elimde imkan yok, ızhar edecek halim yok, zayıfım, hastayım. Üç gün sonra öleceğim demiş. Bak ölümünü de Allah bazı kullarına bildiriyor. Üç gün sonra öleceğim demiş. İşte bizi demiş böyle süslerler, en temiz elbiselerimizi giydirebilirler. Bütün takılarımızı, küpelerimizi, bileziklerimizi, yüzüklerimizi, her şeyleri üzerimize takarlar, öyle koyarlar demiş. İşte filanca yere gömecekler beni. Sen oraya gel. Oraya gel. Sana bunların hepsini veriyorum. Helaldir. Bunları al. Esirlikten kurtulur, gidersin demiş. Şimdi hikaye ama bakın ne ibretli geldi bana. O 91'lik amca anlatıyor. Sonra o tarif edilen yere herkes uyuduktan sonra, gecedan sonra, gece yarısından sonra gitmiş, açmış kabri, açılıyor onların kabirleri, açmış, bakmış ki ürkmüş, hemen kapatmış. Memlekette kendisinden ilk ilimleri öğrendiği hocası. Hemen kapatmış. Neyse, esirlikten kurtulmuş, şey yapmış.

Neden sonra?

Memlekete gelmiş. Dosdoğru hocasının şeyine gitmiş. Ama o gün gününü yazmış. Hangi gün, hangi ay, hangi yıl? Bir kağıda yazmış. Unuturum sonra bunu diye. Gelmiş memlekete, hocasının karısına, kapısına gitmiş, çalmış, hocamı görmek istiyorum. O sizlere ömür öldü demiş karısı.

Ne zaman öldü?

Filanca senenin, filanca ayında, filanca günde. Kağıdını çıkartmış, bakmış, aynen öyle. Peki, ben demiş, hocam bana şeyi öğretmişti, arabıyyat başlatmıştı. Çok istiyorum, onun bana kabrini göster demiş. Bir çocuk kalkmış yanına, göstermiş kabrini. Şimdi herkes el ayak çekildikten sonra bu sefer o kabri açmış, müslüman kabristanı. Bakmış İngiliz kızı orada. Hristiyan kabristanında ötekisi, müslüman kabristanında İngiliz kızı. Müslümanım dediği, o burada. İşte dediği gibi yüzükleri bilezikleri falan almış. Sonra gelmiş hocasının hanımına. Demiş hocamın gizli hallerini bana bir anlat.

Nasıldı?

İyi miydi?

İşte şöyleydi böyleydi. Yalan söyleme. Allah aşkına doğruyu söyle. İşte iyiydi filan. Yok demiş. Saklama. Ant veriyorum doğruyu

söyleyeceksin. İyiydi iyiydi ama evladım demiş. Yıkanma vakti gelince ah şu yıkanma olmasa derdi demiş. Gusül abdesti alma zamanı gelince, ya bu abdest, bu da zor geliyor, bu da olmasaydı derdi demiş. Bak Allah'ın emirlerinden bir emri, bir farzı ağır geldi, istemedi, şey yapmadı diye gidiyor, dinden imandan çıkıyor, Hristiyan mezarlığına gidiyor. Onun için ibretli bir hikaye. Yani o başına gelen insan buna inanır da biz de duyduk, böyle olmak lazım.

Ne ibret alacağız?

Ah şu öyle olmasaydı, buna da tahammül edilmez, öyle şey yok. Allah'ın her yasağı güzeldir. Hepsi bizi dipdiri, capcanlı tutmak içindir. Her helali güzeldir, her haramı güzeldir.

Hocam cihat da mı güzeldir?

Cihat da güzel ya.

Ölüm de güzel midir?

Ölüm de güzeldir. Hayat da güzeldir. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin her şeyi güzeldir. Hepsi hikmetlidir, hepsi yerli yerindedir.

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ¹

“Velekum fi’ l- kisâsi hayâtun yâ uli’l- elbâbi le’allekûm tettekûn.”

Ey gönül, akıl sahipleri! Kısasta sizin için hayat var diyor. Sakın ha, kısas yapılır mı, olur mu, caiz mi, medeniyet vesaire filan, bırak şu medeniyeti sen. O medeniyet denilen adamlar, medeniyet sahibiyiz diyen adamlar, Cezayir'e girdikleri zaman nüfusun yüzde otuzunu kestiler. Yüzde otuzunu kestiler. İtalyanlar Libya'ya geldikleri zaman nüfusun %50'sini kestiler. Hurma bahçelerini ateşe verdiler. Sen medeniyeti ne sanıyorsun?

Sen İslâm'ın emirlerine saldırmak mı medeniyet?

Bizim ecdadımızın arifliğini, zarifliğini sen öyle uzaktan anlayamazsın. Dün akşam dinleseydin, o 91'lik ihtiyarı, yanımda şey vardı, üniversite hocaları vardı başka, dinlediler böyle ne mübarek insan hayran kaldılar.

Neden?

¹ 2/Bakara, 179.

İşte o şey. O bizim eski tam İslam kültürü, İslam terbiyesiyle yetişmiş bir kimse. Öyle yağ bal akıyor ağzından, tatlı dinliyor insan. Onun için Allah'ın hiçbir emrini hor hakir görmeyin sakın ha. Kısas olsun, şey olsun, cihat olsun, filanca emir falanca emir ne buyurduysa o bizim hepsi bizim faydamızadır. Ne emrettiyse iyidir, ne yasakladıysa güzeldir. Dinden imandan çıkıverir insan. O kâfirlerin şeylerine bakmayın. Karışık bir devirdir. Sabah insan müslüman kalkar, akşama kâfir gider. Gece müslüman yatar, sabaha kâfir gider. Karışık bir devirdir. Çok dikkat etmek lazım. Devamlı Allah'a sığınmak lazım. Sonra dinini insan kendi aklıyla kıyas etmeyecek.

Senin aklın ne kadar?

Bak ne akıllı adamlar çıkıyor. Onlar bile şaşıyorlar. Onlar bile şaşıyorlar. Yani akıl akıldan üstündür, doksan dokuz tane şeyi güzel yapar, yüzüncü de hata edebilir. Senin aklına fazla güvenme. Hindistan'daki akıllı adamlar öküze tapıyorlar.

Öküze tapılır mı?

Mö diyen bir şeye. Öküzün karşısına geçmiş tapınıyor. Yani o tanrı edinmiş de ona tapınıyor. Yalnız Mısır'da tarihten önceki

devirlerde firavunlar zamanında tapılmamış mı, Musa aleyhisselam zamanında. Bugün bile tapılıyor. Onun için aklına güvenme, Allah'a dayan. Akla kalma, er tecelli nuruna. Akla kalma, er tecelli nuruna. Şem'e hacet kalmaz erdik de sabah. Sabah olunca muma ihtiyaç kalır mı? Sabah olunca muma ihtiyaç kalır mı?

Allah sana hak yolu gösterirse o zaman anlarsın işin nasıl olduğunu. Bilmiyor musun ki Musa aleyhisselam'a bile Hızır aleyhisselam ne dedi?

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا²

“Kâle inneke len testetî’a ma’iye sabrân.”

Yâ Musa!

Sen benim yanımda sabredemezsin ki ben ilmi ledün öğrenmişim, sana ters gelir benim şeylerim. Ötekisi Ulu'l Âzm peygamberlerden bir ulu peygamber, ona rağmen Hızır aleyhisselam'ın yaptıkları ilm-i ledünden.

وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا³

“Ve’allemnâhü min ledünnâ ‘ilmen.”

² 18/Kehf, 67.

³ 18/ Kehf, 65.

Öğrettiği şeyleri hazmedemedi. Onun için akılla her şey hallolmaz. Akıl dersin hepsini öğrendik işte bu dünyanın ilimlerinden. Nice yanlış şeyler var. Adamın birisi çıkıyor bir kanun koyuyor ortaya. Uzun zaman ilim âlemi o kanuna esas kanun diye bakıyor. Ondan sonra bir başka âlim ispat ediyor. Hayır bu yanlış diyor. Şurası, şurası, şurası, şurası. İspat ediyor. Hadi onu bırakıyorlar, ötekisi öyle oluyor. Ve o da değişecek belki. Onun da inceliği çıkacak. Bize fizik dersinde öğretmediler mi ışık doğru yol boyunca yürür diye?

Öğrettiler. Fizik deneyleri yaptırdılar ortaokuldayken. Tamam, ışık dosdoğru gidermiş falan diye. Liseye kadar öyle bildik. Liseye geldik, difüzyon olayı diye bir şeyler oluyor, incelenmeler, şeyler. Işık doğru yol boyunda yürüse, bu olmaz. Girişim hadîsesi oluyor. O zaman anlaşıldı ki ışık dalgaymış. Dalga dalga gidiyormuş, dalga boyları vesaireleri. O zaman aklımız başımıza geldi. Onun için öyle zaman gelir, şimdi doğru sandığın şeylerin ne kadar hatalı olduğunu anlarsın. Daha 20 yaşında, 30 yaşında, 25 yaşında delikanlı, başında kavak yerleri esiyor, müctehidler beğenmez. Ulemâyı beğenmez. Hata etmişler. Oğlum daha

küçüksün, daha büyüyeceksin, dur bakalım. Aklın hemen birden öyle şey yapma. Yok efendim o hata da bu hata da bilmem ne de. Evladım senin dediğin gibi değil iş. Bak dünya düz görünüyor ama yuvarlak. Yuvarlak olsa alt tarafından aşağı düşeriz. Düşmezsin oğlum. Düşmezsin işte bu senin gördüğün gibi değil. Çubuğu sokarsın suyun içine bardağı dışarıdan bakarsın kırık görünüyor. Kırık değil çubuk. Çıkart dışarı. İşte bak kırık değil. Sok içeri. Gene kırık görünüyor. Göz bile şaşıyor. Hani ben gördüğüme inanırım diyorsun. Hadi bakalım gördüğün kırık. Ama hakikatte kırık değil. Demek o da hayal olabiliyor. Onun için büyüklerin sözünü öyle hemen kolay kolay şey yapma. Önce bir anla. Onların ne kadar yüksek insan olduğunu iyice bir anla, ondan sonra sen de o kadar o yaşa geldikten, inceledikten sonra edebini, tevazunu nasıl takınırsın bak. Hayran kalırsın onların büyüklüklerine. Allah'ın helal kıldığına haram, haram kıldığına helal demek yok kendi aklıyla. Öyle ileri sürmek yok. Bana kalsa bu böyledir. Bilmem ne varmış yani, öyle diyor bana. Bayramda gitmişim arkadaşımın evine bir kadehcik likör içivermişim.

Ne varmış?

Haram. O kadardan sarhoş olmam. Peygamber Efendimiz buyurmuş ki: çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır. Bitti. O anda şey yapmazsın ama ona alışırsın, alkolik olursun sonra. Onun için İslam kökünden temizliyor, kökünden kapatıyor orayı. Buradan içeri bir şey gelmesin diye duvar örüyor oraya. Efendim içinde çok az alkol var, yüzde dört alkol var. O yüzde dört alkolü içmeye başladı mı, Almanya'ya git gör, hepsi adamların fıçı gibi sarhoş, ayyaş. Bira içe içe, hepsi ayyaş. Alkollü içki bal gibi. Ve alkolik oluyor. Gördük, sokakların kenarına oturmuşlar. Kadın olsun, erkek olsun, nasıl böyle bira içe içe şişmiş, artık alkolik olmuş, hiçbir şey kâr etmiyor, hiçbir söz. Burnu kıpkırmızı. Öyle gidiyor. İşte o kötü akıbeti İslâm gördüğü için başından orayı engelliyor. Hayır. İçmeyeceksin bunu diyor. Onun için senin aklın ermez. Ne olur. Hüccet getiriyor. Ne olur içiverirsem. İçersen günah olur. Helal diye içersen kâfir olursun. Biter.

c. Sadakanın Çeşitleri

إِفْرَاغُكَ مِنْ دَلْوِكَ فِي إِنَاءِ أَخِيكَ وَأَمْرُكَ
بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَتَبَسُّمُكَ
فِي وَجْهِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ وَإِمَاطَةُ الْحَبْرِ وَالشَّوْكَ
وَالْعُظْمِ عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ صَدَقَةٌ وَهِدَايَةُ الرَّجُلِ فِي
الْأَرْضِ الضَّالَّةِ صَدَقَةٌ

*İfrâğuke min delvike fî inâi ehîke ve
emruke bi'l-me'rûfi ve nehyuke ani'l-münkeri
sadekatün ve tebessümüke fî veçhi ehîke
sadekatün ve imâtatü'l-haceri ve's-şevki ve'l-
azmi an tarîki'n-nâsi sadekatün ve hidâyetü'r-
racüli fi'l-erdi'd-dâlleti sadekatün.*

Sadaka Resûlullah.

Bu hadîs-i şerîf Ebû Zer el-Gifârî Hazretlerinden rivayet edilmiştir. Çıkartırsın, el açan fakire verirsın veya kapına gelen kimseye verirsın. Yemek verirsın, para verirsın, bir şey verirsın, sadaka bu. Başka çeşit hayır kapıları, sevap kazanma imkanları da var.

Nedir?

Herkesin yapabileceği şeyler, kolay şeyler.

Mesela, İfrâğuke min delvike fî inâi ehîke sadekatün. Senin kendi kovandan kardeşinin kovasına şar diye, suyu boşaltıvermen sadakadır. Kuyunun başını düşünün. Sen kuyudan suyu çekmişsin, öbür arkadaşın da gelmiş, sen kovalarını doldurmuşsun. Öbür tarafta kuyruk var, o kuyruğun arkasında farz edelim. Kuyruğun arkasında kuyruğa girdi o arkadaş. Ama sen onu seviyorsun. Onun işi var. Senin durumun müsait. Gel bekleme diyorsun, kovaya döküveriyorsun suyu. Hadi sen git. Ben biraz arkaya senin yerine geçerim. Biraz sonra doldurur giderim. İşte o da bekleseydi o suyu alacaktı ama sen kovandaki suyu ona boşaltıverdin. O da sadaka. O da bir hayır sadaka.

Ve emruke bi'l-me'rûfi ve nehyüke ani'l-münkeri sadekatün. Bir kimseye dinin, aklın uygun gördüğü şeyi emredip tavsiye ediyorsun, sadaka. Dinin, aklın hoş görmediği şeyi yapma, etme, böyle doğru değil diyorsun, sadaka. O zaman herkes sadaka verebilir, zengin olmaya lüzum yok. Evet işte o. Tam dediğin gibi zengin olmaya lüzum yok. İnsan fakirken de çok hayırlar, sevaplar kazanabilir. İslam böyle. Kardeşine, kardeşim tavsiye ederim şunu şunu

yap, çok sevap kazanırsın dedin. O tavsiyenden dolayı ecir alırsın. Kardeşinde bir kusur gördün, kardeşim böyle yapma. Ben bunu hadîs-i şerîfte şöyle duydum. Filanca hoca, doğru ciddi hoca anlatmıştı. Vaaz da dinlemiştim. Öyle yapma, o günahmış.

Ha öyle mi?

Peki. İşte nehy-i münker. Kötülüğü yaptırmıyorsun, iyiliği yaptırıyorsun. Bu da sadakadır. Daha.

Ve tebessümüke fî vechi ehîke sadekatün.
Müslüman kardeşinin güleç yüzüne bakıp tebessüm etmen de sadakadır. Müslüman kardeşinin yüzüne bakıyorsun, gülüyorsun. Tamam, istersen bir şey deme. Karşıdan yüzüne bakıp gülüyorsun, sadaka. Bu da sadakadır. Öyle kimseler bilirim ki konuşmaz çok. Gelir kapıdan şöyle oturur bir köşeye toplanır. Ama yüzüne baktığın zaman böyle bir yumuşak güler. Yani canını veresin gelir. O kadar tatlı güler. İşte bitiyor. Öyle kimseler de vardır ki kapıdan içeri girer. Zaten senin yanına gelmedi. Kaşları çatık. Oturur bir kenara. Yani buradan ruhun kararır. Sana bir şey yapmadı ama öyle bir kaşlarını çatıyor ki böyle herkese küsmüş gibi veya baston yutmuş gibi içeri

geliyor. Kaşları çatık. Namazı kılıyor. Herkese de küs gibi çıkıyor, gidiyor. Olmaz ki.

Ne olur yani?

Tebessüm bile sadaka. Hakikaten öyle. Tebessüm etmediği zaman kırgınlık oluyor. E sen bana öyle kırgınlık yaparsan ben de senin yüzüne bakmam deyiveriyor insan.

Yani öyle içi kırılınca, ya ben sana ne yaptım?

Ben sana bir kötülük yapmadım, ben seni severdim evvelce. Sen niye böyle surat asıyorsun?

Hastaysan hasta ol, ne yapalım yani?

Hasta insan gülmez mi?

Dertliysen dertli ol, ne yapalım?

Önce bir gül, ondan sonra da derdini söyle. Yani somurtmak kötü bir şey, tebessüm bile sadaka.

Sonra.

Ve imâtatü'l-haceri ve's-şevki ve'l-azmi an tarîki'n-nâsi sadekatün. İnsanların yolundan, geçtiği yoldan taşı, diken, kemiği gidermek, almak o da sadakadır. Malum işte sığırı kesmişler, etlerini sıyırmışlar, kemiği savurmuş atmış yolun ortasında. Veyahut diken yolun ortasında yürürken adamın eteğine takılacak.

Veyahut ayağını kanatacak filan. Veyahut taş orta yerde duruyor. İşte onlara alıvermek, yolu vermek, bir kenara itivermek yoldan, yolu muntazam hale getirmek o da sadakadır. Herkes kendi yolunun önünü, evinin önünü temizlese Peygamber Efendimiz öyle tavsiye etmiş. Şehir tertemiz olur. Eskiden evin çocukları çıkardı sabahleyin evi temizledikten sonra süpürgeyle, evin önünü de temizlerdi, çiçek gibi olurdu ortalık. Şimdi bıraktık işleri belediyelere, yetişemiyor onlar da. O zaman sanki burası müslümanların şehri değil. Müslümanlık nezafet dinidir, temizlik dinidir. Her taraf pislikten, pasaklıktan geçilmiyor. Tertemiz olması lazım.

Ve hidâyetü'r-racüli fi'l-erdi'd-dâlleti sadekatün. Karışık yerde, arazide, bir insana doğru yolu göstermek, bak yanlış gidiyorsun, o taraf değil, şu taraftan gideceğin yere, köye, şuradan gidilir diye yol göstermek o da sadakadır. Bu hadîs-i şerîf böyle bitti.

Demek ki bizim küçümsediğimiz veya ehemmiyetini anlamadığımız bazı şeyler vardır ki, onlar da sadakadır. Sadaka vermiş gibi insana sevap kazandırır, ecir kazandırır, defter-i amalini hayırlarla doldurur. Burada

zikredilmeyen başka çeşitleri de var. Erkeğin hanımının ağzına buyur falan diye hani muhabbet olsun diye bir lokma tutuvermesi o da sadakadır.

Başka hadîs-i şerîflerde geçiyor. Yani mühim olan müslümanları sevmek, müslümanların hayrına bir şeyler yapmaya çalışmak. Buradan hep o çıkıyor yani. Sevgi, muhabbet, birlik, beraberlik için yapılan her şey, sanki parayla insanın gönlünü alıp sevindirmişsin gibi, para vermişsin gibi hayır kazanmaya sebep oluyor. Selam da sadakadır. Efendim, insanların arasında adalet yapman da sadakadır. Buhârî'den, Müslim'den başka bir hadîs-i şerîfin mealini okuyorum. Bir kimsenin devesine yük yüklemesine, yük indirmesine yardım etmek o da sadakadır. Güzel söz sadakadır. Namaza atılan adımlar sadakadır. Diye başka hadîs-i şerîflerde o da geçiyor. Daireden çıkıyorsun, istersen orada kılarsın namazı ama her adım attığında sadaka gibi sevap kazanıyorsun. Onun için bu iyilikleri küçük görmeyelim.

Başka bir hadîs-i şerîfte öyle buyurmuş Peygamber Efendimiz;

Ma'ruf yani aklın, şeriatın hoş gördüğü bir şeyin herhangi çeşidi olursa olsun sakın hor

hakim görme. Onu yapmaya çalış. Bazen bir te-
bessümden ne hayırlar hasıl olur.

أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَكُونُوا إِخْوَانًا كَمَا
أَمَرَكُمُ اللَّهُ

“Efşü’s-selâme ve et’îmü’t-taâme ve
kûnû ihvânen kemâ emerakümü’llâhü.”

Abdullah İbn Ömer radiyallahu anh’ten
peygamber efendimiz buyurmuş ki:

Efşü’s-selâm. Selam’ı ifşâ ediniz. Yayınız
demek yani, yaygınlaştırınız.

Ve et’îmü’t-taâm. Ziyafet çekiniz, yemek
yediriniz.

Ve kûnû ihvânen kemâ emerakümüllâh.
Allah’ın size emretmiş olduğu gibi kardeşler
olun.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ⁴

“İnnemâ’l- mü’minûne ihvetün.” demek
ne demek?

Âyet-i kerîmede müslümanlar başka bir
şey değildir birbirleriyle, ancak ve ancak
kardeştir. Başka bir sıfat yakışmaz müslüman’ın
müslüman’a göre durumu. Hasımlık olmaz,

⁴ 49/Hucurât, 10.

kavga olmaz, gürültü patırtı olmaz, kıskanmak olmaz, düşmanlık olmaz. Müslüman müslüman'ın sadece ve sadece kardeşidir. Allah'ın emretmiş olduğu gibi kardeş olun buyurmuş Peygamber Efendimiz. Kardeşlik yapmak Allah'ın emridir bize. Birbirimizle kardeş olmamız. Yemek yedirmek. Yani isterse bir paça çorbasına çağırsın insan, zengin olmak şartı yoktur. İsterse bir paça, beni bir deve paçası çorbasına çağırsalar giderim buyuruyor Peygamber Efendimiz. Yani ben onun yemeğini beğenmiyorum, ben onun şeyini istemem falan diye bir fikir yok İslam'da. Fakirse tuz ekmek koyar, buyurun bizim evde fukara çorbasına bu akşam beraber çorba içelim der gider. O öyle şey olur. Tabi bir de yolda kalmış, muhtaç, fakir, efendim şey kimselere kayırırsa insan daha da iyi olur ama kardeşin kardeşi de çağırması lazım. Evinde kendi başına yemek yiyeceğine çağır o kardeşinle ye, ertesi günde o seni çağırsın, sen ona git. Samimiyet artsın arada.

Şeyde bizim Mustafa Feyzi Efendimiz, efendim büyüklerimizden, ulemâımızdan, kardeşi Tekirdağ müftüsüymüş. Tekirdağ müftüsüymüş ama çok cömert bir insan. Hazreti İbrahim gibi hiçbir akşam yalnız yemek

yemezmiş. Misafiri yok. Han odalarına gidermiş, oradaki gariban işçilerden, şeylerden insanlar bulurmuş, sofrasına oturturmuş, illa akşam yemeği misafirle olacak. Misafir odasında bir normal kapı varmış, bir de dışa açılan kapı varmış, işte oradan misafirler geliversin kolayca, çıkıversin kolayca diye ayrı kapı yaptırmış, misafir odasına girişi kolaylaştırmış yani.

Şimdi bizim İstanbul'da bir hacı komşumuz var, hacı amca yaşlı, benim babamla diyor arkadaşı bu müftü efendiyi ziyarete gitmişler. Yani bana anlatan hacı amcanın babasıyla bir kişi daha bu cömert müftü efendiyi ziyarete gitmişler. Çıktıktan sonra çağırmış öteki ziyaretçiyi, fısıfıs bir şeyler söylemiş. Beriki demiş ki, ne söyledi?

Canım aramızda bir şey konuştuk. Söyleyecek olsaydı sana da söylerdi. Yok, Allah aşkına söyle. Israr etme, yok söyleyeceksin. Demiş ki, efendi biz seninle eskiden beri dostuz, ahababız. Bize işaret oldu. Üç gün sonra vefat edeceğiz. Gel beraber gidelim demiş. O da olur demiş. Yahu diyor, üç gün sonra ikisi de öldüler diyor. Acayip işler bu eski insanlar. Yani yol arkadaşı, hani ben buradan Malatya'ya

gideceğim, sen de gelir misin, hadi beraber gidelim der gibi. Demiş, seninle eski ahbabız, bize işaret oldu, gel beraber gidelim. O da olur demiş. Yok ben daha yaşayacağım, gelin edeceğim çocuğuma, bilmem, dükkan açacağım falan yok. Peki, ahbablığa bak. Bizim hocamız öyle derdi. Bir arkadaş bir arkadaşa hadi buyur gidelim dediği zaman, nereye derse o arkadaş değil derdi. İçine gelirse gidecek, gelmezse gitmeyecek. Nereye diye soruyor. İçine gelirse gidecek, nereye diye gelmezse bahane kıvırtacak. Öyle arkadaş olmaz. Arkadaş arkadaşa buyur dediği zaman peki diyecek derdi yani hocamız rahmetli. O da öyle demiş demek. Üç gün sonra ben ahirete gidiyorum gelir misin?

Gel beraber gidelim. Olur demiş ya. Ne muhabbet varmış, ne insanmış.

Sonra insanın üç gün önce ölümünü bilmesi ne demek?

Hazırlanır insan gafil yakalanmaz. Demek ki Allah'ın sevgili bir kulu ki o cömertliğinden diyorum ben. O evinin kapısının açık olmasından, güzel huylarından Allah sevmiş. Üç gün sonra gideceğini de şey yapmış. Sonra ölüme gidişine bak. Sanki hacca umreye gidiyorlarmış

gibi. Korku yok. Zaten herkes diyor İbrahim Hakkı Erzurumî Hazretleri, herkes Allah'ı seviyorum der. Der ama hangisi doğru, hangisi yanlış?

Çocuğa bile soruyorsun, en çok kimi seversin?

Allah'ı severim. Herkes böyle diyor yani, çocuk, büyük, herkes diyor da. Allah'ı severim diyenin yedi tane alâmeti vardır diyor İbrahim Hakkı Erzurumî Hazretleri. Birinci alâmeti ölümden korkmamaktır. Ölümden korkmamaktır, ölümden nefret etmemektir.

Neden?

Ölüm benimle dostlarımin arasında bir perde. Kalkarsa dostlarıma kavuşacağım. Resûlullah'ın yanına gideceğim. Büyük hocalarımin yanına gideceğim. Evliyâullah'la beraber olacağım.

İstemez mi insan?

Hakikaten Allah'ı seven insan Allah'a kavuşmayı istemez mi?

Doğru, ölçü doğru. E bu insanlar da bak, demek ki Allah'ın sevgili kullarıymış ki, Allah'ın sevdiği aşkullah, muhabbetullah içine yerleşmiş kimselermiş ki üç gün sonra ölecek,

üzölmüyor hiç. Gel sen de gel diye arkadaşları çağırıyor, ziyafete çağırır gibi.

d. Faziletlerin En Üstünleri

أَفْضَلُ الْإِسْلَامِ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ
وَأَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَأَفْضَلُ
الصَّلَاةِ طُولُ الْقُنُوتِ وَأَفْضَلُ الصَّدَقَةِ جُهْدُ الْمُقِلِّ

“Efdalü’l-İslâmi men selime’l-müslimûne min lisânihî ve yedihî ve ekmeli’l-mü’minîne imânen ehzenühüm hulükan ve efdalü’s-salâti tûlü’l-kunûti ve efdalü’s-sadekati cühdü’l-mükilli.”

Câbir İbn Abdillâh hazretlerinden meşhur hep duymuş olduğunuz bir hadis-i şerîftir ki, Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:

Efdalü’l-İslâm. Müslümanlığın en faziletli, en üstün olanı nedir?

Men selime’l-müslimûne min lisânihî ve yedihî. İnsanın elinden, dilinden, öteki müslümanların selamette olması halidir. En güzel müslümanlık budur. Sen başkasını diline dolayıp da ezalandırıyor musun, çekiştiriyor musun, üzüyor musun, küfrediyor musun, kalp kırıyor musun?

İyi müslüman değilsin. Senin dilinden öteki müslümanlar selametteyse iyi müslümansın. Senin elinden müslümanlar zarar görüyor mu?

İyi müslüman değilsin. Senin elinden zarar görmeyecek. Dövmeyeceksin, sövmeyeceksin, senin yaptığın işlerden dolayı onlar zarara uğramayacak. En iyi müslümanlık, diğer müslümanların o kimsenin elinden ve dilinden selamette olması halidir. Onlara zarar gelmiyor.

Ve ekmeli'l-mü'minîne imânen, ehzenühüm hulükan. Müslümanların iman bakımından en kâmil olanları kimlerdir?

İmanı en kâmil, en olgun imanlı. *Ah-senühüm hulükan.* Huyu en güzel olandır. Akşam, 91'lik o hacı amca, biz neredeyse elini bırakıp ayağını öpeceğiz, öyle hürmet ediyoruz. O da tevazuundan sanki şey gibi, neredeyse o da bizim elimizi ayağımızı öpecek. Huyu güzel. Allah'ın sevgili kulu. Allahu Alem. Huyu güzel. Tevazuya bak. Sözü söylediği zaman başlarken tevazu ile başlıyor. Her şeyi böyle.

Demek ki huyu güzel olacak.

Ve efdalü's-sadekati. Yani sadakanın en sevaplısı, böyle çok ecir kazandıranı *cühdü'l-*

mükilli. Yani elinde imkanı az olan bir insanın o darlığına rağmen yaptığı sadaka, hayır. Bolken verirsin. Milyonlara olan bir insan bir milyon dökülse şöyle dönüp bakmaz, aldırılmaz. Ama beş kuruşa muhtaç bir insan kardeşinde bir ihtiyaç görünce onu zorlanıp da ona verebiliyorsa, zorluk durumundayken ona hadi ben bir başka yerden temin ederim, ona verebiliyorsa, işte asıl sadakanın üstünü o.

Eski devirde Gazzâlî Hazretleri kitabına yazmış, ismiyle söylüyor ki, bir müslüman bir müslümana kesilmiş bir hayvanın başını hediye etmiş. Çoluk çocuğu çoktur pişirsin, işte dili yenilir, bilmem şurası yenilir, burası yenilir, gerdanı yenilir filan diye pişirsin, yesin diye vermiş. Adamın da evinde birkaç gündür açlık var yani. Çoluk çocuk aç, açık. O kelle gelince, sığır kellesi kendisine, pişirecek ama aklına gelivermiş. Falanca arkadaşı daha çok muhtaç, daha fakir, daha fazla gündür aç. Kendisi hadi ben yine bulurum bir yerden demiş, götürmüş onu ona vermiş. Biz olsak hiç olmazsa şuradan boynundan biraz alalım da biz de pişirelim filan deriz hiç olmazsa yani. Hayır yapacak bile olsak bölüşmeyi düşünüyoruz. Kardeşliğin eftali îsar da bunlar îsar yapıyorlar. Yani îsar demek

kendisine tercih etmek kardeşi demek. Evet bölüşmek de kardeşlik ama yarısı senin olsun yarısı benim olsun o da kardeşlik ama onu tercih etmek üstün kardeşlik. Ona vermiş. O alan şahıs da düşünmüş, taşınmış, ben çok muhtacım, açım, çocuklarım açlıktan kırılıyor ama filanca kardeşimin durumu daha fena. O da ona vermiş. O da ona vermiş. Gazzâlî Hazretleri isimleriyle söylüyor. Sonunda yedinci kişiden tekrar birinci kişiye gelmiş.

Kelle. Yedinci kişi de demek ki düşündü, taşındı. İşte benim filanca kardeşim daha muhtaç diye ona gelmiş. Aynı kafa. Kimsenin kimseden haberi yok. Öyle tantanayla davul çalak vermiyor ki hediye. Sessizce götürüp veriyor. En sonuncu da bilmediği için getirmiş ona vermiş.

Artık pişirmişler, ne yapsınlar?

Pişirmişler, yemişler. Demek ki nasip onunmuş ama yedi kişi bu sefer sadaka sevabı aldı. Yine onlar yedi yemeği ama nasip değişmedi ama yedi kişi ayrıca sevap kazandı. Ondan sonra boğazdan geçti o şey. Eskiler böyleymiş. Biz müslümanlığı bize hani küçük çocukları böyle nineler dizlerine oturturlar da müslümanlığı anlatırlar. Biz müslümanlığı

masal gibi biliyoruz. Masal gibi yani bizim hayatımızda müslümanlık yok. Bizim çevremizde müslümanlıktan, müslüman ahlâkından, davranışından izler çok az kalmış. Biz böyle masal dinler gibi onları böyle menkıbelerini dinliyoruz yani. Kendi hayatımızda Allah tatbik etmeyi nasip eylesin.

e. En Faziletli Ameller

أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ أَنْ تُدْخَلَ عَلَى أَخِيكَ الْمُؤْمِنِ
سُرُورًا أَوْ تَقْضَى عَنْهُ دَيْنًا أَوْ تُطْعَمَهُ خُبْزًا

“Efdalü’l- a’mâli en tûdhile alâ ehîke’l-mü’mini sürûran ev takdiye anhü deynen ev tût’imehû hubzen. Abdullah ibn Ömer'den radiyallahu anhümâ ve Ebû Hüreyre'den radiyallahu anh rivayet edilmiş.

Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:

Amellerin en faziletlisi, yapılan işlerin en faziletlisi nedir?

En tûdhile alâ ehîke’l-mü’mini sürûran. Müslüman kardeşinin içine sevinç sokmandır. Sevindirmendir onu. Müslüman kardeşine neşe verdirtmen, onun gönlünü hoş etmendir. Amellerin en üstünü odur.

Karşındaki müslümanı sevindiriyor musun?

Gönlünü hoş edebiliyor musun?

İçine sevinç, sevgi, neşe dahil oluyor mu?

Yani senin yaptığın şeyler. İşte en iyi amel o.

Ev takdiye anhü deynen. Onun namına borcunu ödeyivermendir. Hiç yapan duydunuz mu bu zamanda?

Şu ikinci okuduğum şeyi yapan bir Allah'ın kulunu duydunuz mu?

Bir kardeşinin borcunu onun namına gidip ödeyiveren bir kimse duydunuz mu?

Gelip boynunu bükse, borç para istese gene vermiyoruz. Onun filanca yere borçlu olduğunu bilip de gidip onun namına borcunu kapatıveren bir kardeş duydunuzsa bana verin bir dahaki hafta haberini verin de burada söyleyeyim, daha iyi insanlar varmış diye. Üçüncüsü. *Ev tûdimehû hubzen.* Ona ekmek yedirmendir. Tabi şimdi sofralarımızda ekmek ne? Ekmekten ayrı peynirimiz olsa, zeytinimiz olsa, sucuğumuz olsa, yumurtamız olsa, bugün evde yemek yok der hanımlar. Efendi, bugün evde yemek yok der.

Bunlar ne?

Ekmek, tuz, biber, sirke, yağ, yumurta. Sanki onlar nimet değilmiş gibi bu akşam evde

yemek yok der. Yemek olunca ille baklava, börek mi olacak?

Kızartma köfte mi olacak?

Bilmiyorum ki. Bak ne diyor?

Ev tûdimehû hubzen. Ona ekmek ikram etmen, yedirmendir diyor. Yok ki o zamanda. Bilmiyor musunuz ki kıtlık zamanında hurmayı nöbetleşe emerlermiş. Al birazcık sen em, ondan sonra al birazcık sen em, al birazcık sen em. Aç, hurma da yok, ekmek de yok. Evlerinde üç ay, beş ay ocak yanmıyor. Ama Allah'ın nice güzel böyle sevgili kulları gelmiş geçmiş o hallerden. Bizim elimizde her türlü nimet var. Evimiz tepeden tırnağa dolu, sırtımız kavî. Gene de şükürümüz az. Halbuki bizim normal olarak, nimetler çok olduğuna göre, çok daha fazla ibadet etmemiz lazım. Eski insanlar bak hurmadan gayrı bir şey bulamamış, bir hurmayla oruç tutmuşlar, suyla iftar etmişler deyip çok şükür Yâ Rabbi! Ben senin çok iyi bir kulun olmadığım halde bana bu nimetleri ikram etmişsin diye ağlayıp sızlayıp yerlere yatıp gözyaşları döküp secdeler edip öyle ibadet etmemiz lazım. Sanki bunlar bizim hakkımız. Sanki bunların hepsini vermeye

mecbur Allah bize. Hiç ibadet tarafından yanaşmıyor insan.

Diğer hadîs-i şerîf:

أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ أَنْ تُحِبَّ لِلَّهِ وَتُبْغِضَ لِلَّهِ وَتُعْمَلَ
لِسَانَكَ فِي ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَأَنْ تُحِبَّ لِلنَّاسِ مَا
تُحِبُّ لِنَفْسِكَ وَتَكْرَهُ لَهُمْ مَا تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ وَأَنْ
تَقُولَ خَيْرًا أَوْ تَصْمُتَ

*“Efdalü’l-a’mali en tühibbe lillâhi ve tü-
bğida lillâhi ve tü’mile lisâneke fî zikrillâhi
azze ve celle ve en tühibbe li’n-nâsi mâ tü-
hibbü li nefsike ve tekrahe lehüm mâ tekrahû
li nefsike ve en tekûle hayran ev tesmüte.”*

Bu da güzel huyları bize açıklayan, çeşitli noktaları güzelce ifade eden cevâmiu'l-kelim hadîs-i şerîflerden birisi.

Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:

Amellerin en hayırlısı, en faziletlisi nedir?

En tühibbe lillâhi ve tübğida lillâh. Allah için sevmen, Allah için buğzetmendir. Filanca kimseyi seviyorum.

Neden?

Menfaatim mi var?

Para mı veriyor?

Bir iyilik mi yaptı sana?

Hayır, hayır, hayır. Allah için seviyorum. İyi insan, iyi müslüman, temiz ahlâklı ondan seviyorum. E filanca adam ona kızıyorum.

Neden?

Sana bir kötülüğü mü oldu?

Hayır, beni tanımaz bile. E niye kızırıyorsun?

Allah'ın yolunda gitmiyor da onun için kızıyorum. Allah için sevmek, Allah için buğz etmek çok kıymetli bir şey. Çok kıymetli ve çok önemli bir şey. Bu zamane müslümanları kimi seveceğini, kimi sevmeyeceğini bilmiyor. Amerikan'ın gidip ciğeri beş para etmez artistlerinin peşinde. Odasını onun resmiyle doldurmuş. Ona hayran. Bıyığını ona göre bıyık bırakıyor. Saçını ona göre kestiriyor. Ona benzetmeye çalışıyor kendisini. Yahu o sevilmez.

Neden hocam?

Kişi sevdiğiyle beraber olacak, onun yanına gidersen cehennemin en aşağısına gidersin. Kişi kimi severse onunla beraber olacak.

Filanca Hacı Efendi'yi sevmiyorum, ne yaptı sana bir kötülüğü mü var?

Kötülüğü yok ama geçen gün bana köşe başında çekti kenara, evladım böyle yapma,

Allah'ın emri şöyledir, böyledir dedi, ukala. Ukala değil, insana günah olarak Allah'tan kork denildiği zaman kızması yeter diyor Peygamber Efendimiz. Hak sözü söylüyorsa yut bakalım onu. Hazmet. Başka çaren yok. Doğruyu söylemiş adam, kızıyor. Hanımına sahip ol. Böyle açık saçık gezdirme demiş. Vay benim hanımına ne karışıyor. Veyahut çocuğunu şöyle terbiye et demiş. Vay benim çocuğuma ne karışıyor. İşte müslüman olduğu için sana nasihat ediyor, senden nasihati şey yapmıyor-sun. Allah için sevecek, Allah için kızacak. Öyle batıl sebeplerle değil. Bir.

Ve tü'mile lisâneke fî zikrillâh. Dilini Allah'ın zikrinde kullanacak. Senin dilini Allah zikrinde kullanmandır amellerin en hayırlısı. Allah için seveceksin, Allah için buğz edeceksin. Bir. Dilin Allah Allah diyecek. Allah'ı anmakta kullanılacak bu dil. Her zaman Allah Allah desen başka bir şeye vakit kalmaz hocam. Sen Allah rızası için bir kimseye nasihat edersen o da zikirdir. Kur'an okursan o da zikirdir. İlim okursan, ilim öğretirsen, ilim öğrenirsen o da zikirdir. Yani zikir, zikir geniş bir şeydir. Kur'an-ı Kerîm zikirdir. Bir adı zikir zaten.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ⁵

“İnnâ nahnü nezzelnâ’z- zikra ve innâ lehü lehâfizûn.”

Zikir. Namaz zikirdir. *Ve le zikrullahi ekber* âyet-i kerîmesinde zikir kelimesi namaza ait. Hac ekseriyetle zikirdir. Onun için dilin Allah yolunda kullanılacak.

Ve en tühîbbe li’n-nâsi mâ tühîbbü li nefsike, ve tekrahe lehüm mâ tekrahû li nefsike. Senin kendi nefsin için sevdiğin, istediğin şeyi insanlar için de istemen, kendin için istemediğin, hoş görmediğin şeyi insanlar için de istememen, hoş görmemendir. Amellerin en üstünleri.

Demek ki insanları kendi yerine koyuyorsun da kendin neyi temenni ediyorsan onlar için onu isteyiveriyorsun, kendin neden hoşlanmıyorsan insanlar için de onun olmamasını istiyorsun. İnsaflısın demek ki. İnsaflısın ki, ben yaşayayım da başkası ne olursa olsun demiyorsun. Ben çıkayım üste de alttakiler ezilirse ezilsin. İster kafalarına basayım, ister omuzlarına basayım, ister

⁵ 15/Hicr, 9.

kalplerine basayım ne olursa olsun ben yukarı çıkayım. Bu bencillik. Bu İslâm işte; kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmek, kendisi için istemediğini kardeşi için de istememek. İslâm bu. Güzel huy bu.

Bu hadîs-i şerîfi ah bir tatbik edebilsek işte bir cami dolusu evliyâ o zaman. Tatbik edebilsek şu şeyi bitti.

Sonra.

Ve en tekûle hayran, ev tesmüte. Ya hayır söylemen ya da susman. Boş, laf, gevezelik yapmamak. Ya hayır söyleyeceksin ya da susacaksın. Güzel iş bu. Şimdi dikkat ederseniz bunların hepsi paraya pula dayanmayan şeyler. Zihniyete dayanıyor. Biz bunları yapabildik mi, en hayırlı amelleri yapmış olacağız. Bir daha söyleyivereyim.

Amellerin en üstünü nedir?

Allah için sevmen, Allah için buğz etmen. Dilini Allah'ın zikrinde kullanman. Kendin için sevdiğini insanlar için de sevmen, kendin için istemediğini insanlar için de istememen ve hayır söylemen ya da susman. Dört tane esas. Yapabilirsen en hayırlı, faziletli işleri yapmış oluyorsun. Sevdiğini Allah için sevip, kızdığını Allah için kızacaksın. Dilin Allah'ın zikriyle

meşgul olacak. İnsanlara iyilik isteyeceksin, kendine istediğin şeyleri isteyeceksin, hayır söyleyeceksin. Hayır değil söylediğin, sus o zaman.

Subhanek rabbina rabbil izzeti amma yesifun. Ve selamun ala cemi'il enbiya vel mürselin. Vel hamdülillahirabbilalemin.

El fatiha.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

22.12.1984

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
KÜRSÜ